

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes
aliquot**

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula IV. Quad transitr de potentia adactum mutatur

urn:nbn:de:bsz:31-102400

ratiocinari. Docet hic Philosophus, actus, quales sunt irasci, timere, nescire, ædificare, non esse animæ per se sumptæ, sed totius compositi, quò colligitur, potentias ad hosce actus non animæ solius, sed totius compositi esse, propterea, quod actus & potentia sunt ejusdem

XII. Atque hisce quidem intuitu principum activi & passivi regulam consideravimus, ad alia eam de mente Aristotelis extendendam esse putamus. Quæri posset, quid sentiant, si actus & potentia considerentur ratione objecti? Videtur & sic actum & potentiam ejusdem esse? Nam & visus & visio est rei visibilis, ut coloris, & scientia & contemplatio rerum necessariarum &c. Docet tamen Aristoteles *I. post. l. 182.* sensum sive facultatē sentiendi esse rei universalis, sentire autem, sive actum sentiendi non nisi singularis. Quæ de

XIII. A nonnullis intelligitur de potentia objectivâ & actu entitativò. Idem enim est quod olim in potentia erat, & jam est actu, quod jam est in potentia, & olim existet actu sicuti idem homo est, qui aliquando in potentia solum erat, jam autem actu existit: qui jam in potentia est & qui elapsò anno nascetur, quod & ex *IX. Metaph. t. 13.* colligitur.

REGULA IV.

Quod transit de potentia ad actum,

mutatur.

I. Tran

I. Transire de potentiâ ad actum, est, id, quod potentiâ est, fieri actu; ut quod potentiâ est homo, fieri hominem actu: quod potentiâ est album, fieri album actu. Eodem sensu dicunt nonnulli: *Quod transit de contradictorio in contradictorium, mutatur.* Esse enim potentiâ, & esse actu, involuntur contradictoria, quum illud, quod potentiâ est, actu non sit; quemadmodum quod potentiâ est album, non est album. Est ergo, ex albo potentiâ fieri album actu, idem, quod ex non albo fieri album, quod est de contradictorio transire in contradictorium. Vide *Aristotelem V. Physic. 7.*

II. Convellere Regulam videtur, quod quando aliquid, quod antè non videbatur, nunc videtur, de viso potentiâ fit visum actu; & quando Deus creavit mundum, tunc factus est ex creatore potentiâ creator actu, nulla tamen in Deum mutatio cadit; nec id, quod antè non videbatur, nunc autem videtur, hoc ipso mutatur.

III. Respondeo: Transire aliquid de potentiâ in actum contingit dupliciter: I. ut actus intrinsicus sit rei, quæ erat in potentiâ, eique tanquam subjecto inhæreât, notaturque sic potentia passiva. Hoc modo intellecta Regula est verissima, & nulli instantiæ obnoxia. Paries, qui ex albo potentiâ fit albus actu, mutatur. Homo, qui ex indocto fit doctus, mutatur per receptionem habitus sive eruditionis. Quando ex semine, quod est potentiâ animal, fit animal actu semen variè

D

muta-

mutatur, & sic in reliquis. Ratio est, quod hæc omnia de potentiâ passivâ in actum transeant, & recipiant in se formas, tanquam subjecta earum. 2. Ut actus sit rei, quæ de potentiâ in actum transt, extrinsecus, & ipsum extrinsecè denominet, aut aliàs non insit aut recipiatur in eâ tanquam in subjecto, aut potentiâ passiva. Hoc modo quod transit in actum, illud non est necessè mutari, idque probant instantiæ adductæ. Deum enim esse creatorem, & aliquid videri, sunt denominationes extrinsecæ: neque creatio, quæ est actus, per quem Deus dicitur creator, in Deo; neque visio, per quam, tanquam actum, aliquid dicitur videri, in ipso tanquam subjecto inest; & propter reâ nec Deus, cum ex creatore potentiâ fit creator actu, nec pater, qui ante non videbatur actu, post autem actu videtur, mutatur.

IV. Dicis. Filius Dei ante incarnationem fuit potentiâ homo, & postea actu factus est homo per assumptionem humanæ naturæ, quæ non extra, sed in ipso subsistit. E. vel regula, etiã ut hæcenus explicata est, mysterio incarnationis adversatur, vel asserendum, Filium Dei aliquam subsistisse mutationem.

V. Resp. Licet humana natura non sit extrinsecè Filius Dei constituta, quia tamen non est in eo, ut in subjecto, sed alio quodam admirando, omnique humanæ rationi incognito & imperscrutabili modo in ipso subsistit, nec potentia illa, quæ
Filius

Filius De
ea, qua h
gnant, ne
potest. V
q. I. & ali
zam disp
VI. C
de Deo
Fonsca
q. IV. s.
in poten
cutio im
digentia
rectè usu
primâ, e
actu cau
sando de

VII. V
seca. Q
se, est, p
lare, est
potentiâ
causam
Reg. II.
tissimud
Deus po
ator, ne
ciatur.
Scriptur

Filius Dei homo fieri potuit, est passiva, ideo nec ea, qua huc usq; dicta sunt: cum mysterio isto pugnant, nec aliqua inde in filio Dei mutatio inferri potest. Vide *Durandum & Hervæum III. dist. VII. q. I.* & alios Scholasticos. Consule etiam Mendozam *disp. Phys. P. sect. VI.*

VI. Circa id quod §. III. & IV. assertum fuit de Deo potentiâ creatore, visum est notare, quid Fonseca disputet. Negat is *L. VII. Met. cap. IIX. q. IV. s. VII.* rectè dici, Deum aliquando fuisse in potentiâ causam aut creatorem; quod ista locutio imperfectionem aliquam præ se ferat & indigentiam. Quamvis enim potentiâ causam esse, rectè usurpetur de causis secundis, quæ pendent à primâ, ejusque concursum expectant, ut possint actu causare; id tamen in Deo, qui à nullo in causando dependet, locum non habere ait.

VII. Verùm sine causâ hîc scrupulosus est Fonseca. Quemadmodum enim aliquid potentiâ esse, est, posse esse, cum non sit, & potentiâ ambulare, est, posse ambulare, cum non ambulet: ita potentiâ causam vel creatorem esse, est, posse esse causam aut creatorem, cum nō sit; quod ex §. VII. *Reg. II.* & ex loco Philosophi ibi allegato evidentissimum est. Atqui antè mundi creationem, Deus potuit esse causâ, potuit creare vel esse creator, nec tamen actu fuit; quod nec Fonseca inficiatur. Neque inficiari potest; quisquis Sacræ Scripturæ autoritatem admittit.

VIII. Unde nec negari potest, Deum ante mundi creationem fuisse causam & creatorem rerum in potentiâ, nisi qui nomine definiti id fraudare aufit, cui definitionem tribuerit. Ex quibus etiam id satis perspicuum est, causam vel creatorem potentiâ esse, nullam inferre imperfectionem aut impotentiam, cum posse esse causam aut creatorem, nec tamen actu esse, nulla imperfectione sit aut impotentia; tum quia utrumque Deo tribui potest, & quidem propterea, quod tantum abest, ut posse creare sit imperfectio, ut potius infinitam perfectionem includat, non creare autem sit negatio actus extrinsecè denominantis nempe creationis, qui cum Deum non faciat perfectiorem, neque negatio ejus imperfectionem in eo inferet: tum quia quod Deus non creaverit cum potuerit, atque ita aliquando fuerit causa vel creator potentia, ex liberissimo ipsius arbitrio & sapientia profectum est, & non inde, quod aliquis rei ad creandum indiguerit.

IX. Quin, licet causa secundæ omnes imperfectionem secum ferant, & à Deo dependant in operando, quod tamen non semper actu causas sunt & operantur, sed sæpè potentia tantum, non provenit semper inde, quod à Deo dependant aut ab aliquâ imperfectione aut indigentia; quandoquidè creaturæ rationales agere & non agere & sic causas potentia esse possunt, Deo concurrenti suam non denegantè, & positis quoque omnibus

ad agendum
quæ formam
aliàs à Deo
les quod
provenit
semper
dò à Deo
sum suum
tur, prop
positò, c
pendeant
huc poss
tiâ causæ
ex liberò
ad operat

Quod

I. A

est majus
lissima,
potest vo
mæ sensu
rationali
telligere

II. R

pliciter. I
ut majus
modo se
Regula n

ad agendum requisitis, ex mera arbitrii libertate, quæ formaliter imperfectionem non infert, cum aliàs à Deo esset aliena. Causæ ἀλογοι & naturales quod interdum tantum potentiã operantur, provenit quidem ex aliquã indigentia sed non semper ex eo, quod dependent in operandò à Deò cum fiat, ut, Deò subtrahente concursum suum, non actu sed potentiã tantum operentur, propter absentiam nimirum patientis. Quin postò, creaturas ita operari, ut à Deò non dependeant in operandò, sicut Durandus vult, adhuc possent causæ secundæ aliquando esse potentiã causæ, & non operari actu, rationales quidem ex liberò arbitriò, ἀλογοι verò ex defectu alicujus ad operandum requisiti.

REGULA V.

Quod potest majus, potest etiam minus.

I. At inquis; Homo potest intelligere, quod est majus, cum sit actus nobilissimus formæ nobilissimæ, nempe animæ rationalis: istamen non potest volare, quod est minus, cum sit actus animæ sensitivæ, quæ præstantiã & nobilitate animæ rationali longè inferior est. Ita cæcus potest intelligere: videre, quod minus est, nequit.

II. Respondeo: Majus & minus habent se dupliciter. Interdum enim sunt planè disparata, ita ut majus non includat id, quod est minus, quomodo se habent intelligere & volare. Et in hiscè Regula non est vera, quemadmodum probat ar-